

מגיס והשהייה

Stirring Cooked Food and Leaving Food on the Blech

1. תלמוד בבלי מסכת שבת דף עג עמוד א

משנה. אבות מלאכות ארבעים חסר אחת: הזורע, והחורש, והקוצר, והמעמר, והדש, והזור, והבורר הטוחן והמרקד, והלש, והאופה.

מגיס

2. תלמוד בבלי מסכת ביצה דף לד עמוד א

תניא, אחד מביא את האור, ואחד מביא את העצים, ואחד שופת את הקדרה, ואחד מביא את המים, ואחד נותן בתוכו תבלין, ואחד מגיס - כולן חייבין.

3. רש"י מסכת ביצה דף לד עמוד א

מגיס - מנער בכף, שקורין קומיבר"א (לבחוש בקדרה).
כולן חייבין - מביא את האור - משום מבעיר את הגחלת, דכשהוא מוליכה היא מתלבנה מרוח הליכתו, ומביא את העצים לאור - משום מבעיר, שופת קדרה - לקמיה מפרש מאי עביד, נותן מים ותבלין ומגיס - משום מבשל, שאף הוא אב מלאכה.

4. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיח:יח

האלפס והקדירה שהעבירן מרותחין מעל גבי האור, אם לא נתבשל כ"צ אין מוציאין בכף מהם שנמצא מגיס ואיכא משום מבשל ואם נתבשל כל צרכו מותר. אבל צמר ליורה אע"פ שקלט העין אסור להגיס בו (פ"י לנענע אותו בכף). הגה: ולכתחלה יש ליוזהר אף בקדירה בכל ענין (פסקי מהרי"ו).

5. מגן אברהם סימן שיח

וכתב המ"מ וי"א שאין חיוב ההגסה אלא בהגסה ראשונה אבל משהגיס פעם א' דבלא מגיס מתבשל פטור וכ"ד רמב"ן והרשב"א ז"ל [וכ"כ מהרמ"פ בהגהותיו] ובודאי לד"ה כל שאין בבישולו חיוב כגון במבושלת כ"צ אין בהגסתו חיוב עכ"ל וב"י סי' רנ"ג כ' בשם הכל בו דמגיס חייב משום מבשל אפי' בקדירה מבושלת כ"צ כל זמן שהיא על האש ע"ש:

6. משנה ברורה סימן שיח:קיו

אף בקדירה וכו' - אלא יהפוך הקדירה לקערה ולא יוציא בכף ועיין באחרונים דלא נהיגין להחמיר בזה דבאמת העיקר כמו שכתבנו מתחלה דמבושלת כל צרכו אפי' להגיס מותר וכמבואר לקמן בסימן שכ"א סוף סי"ט והרוצה להחמיר יחמיר בהגסה ממש אבל להוציא בכף אין להחמיר כלל בנתבשלה כל צרכה ואינה על האש:

שהייה

7. תלמוד בבלי מסכת שבת דף לו עמוד ב

משנה: כירה שהסיקה בקש ובגבבא - נותנים עליה תבשיל. בגפת ובעצים - לא יתן עד שיגרוף, או עד שיתן את האפר. בית שמאי אומרים, חמין אבל לא תבשיל ובית הלל אומרים, חמין ותבשיל. בית שמאי אומרים, נוטלין אבל לא מחזירין ובית הלל אומרים, אף מחזירין.

גמרא: איבעיא להו: האי לא יתן - לא יחזיר הוא, אבל לשהות - משהין אף על פי שאינו גרוף ואינו קטום, ומני - חנניה היא. דתניא, חנניה אומר: כל שהוא כמאכל בן דרוסאי - מותר לשהותו על גבי כירה, אף על פי שאינו גרוף ואינו קטום; או דילמא לשהות תנן, ואי גרוף וקטום - אין, אי לא - לא, וכל שכן להחזיר.

8. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רנג סעיף א

כירה שהיא עשויה כקדירה ושופתין על פיה קדירה למעלה, ויש בה מקום שפיתת שתי קדירות אם הוסקה בגפת שהוא פסולת של זיתים או בעצים, **אסור ליתן עליה תבשיל מבעוד יום להשהותו עליה אא"כ נתבשל כל צרכו והוא מצטמק (פי' הולך וחסר) ורע לו**, דליכא למיחש שמא יחתה. **או שהיה חי שלא נתבשל כלל** דכיון שהוא חי מסיח דעתו ממנה עד למחר, ובכל הלילה יכול להתבשל בלא חיתוי. אבל אם נתבשל קצת ולא נתבשל כל צרכו, ואפי' נתבשל כל צרכו והוא מצטמק ויפה לו, חיישינן שמא יחתה ואסור להשהותו עליה אא"כ גרף דהיינו שהוציא ממנה כל הגחלים, או קטם דהיינו שכסה הגחלים באפר למעט חומם. ואם נתן בה חתיכה חיה, מותר כאילו היתה כולה חיה דעל ידי כך מסיח דעתו ממנה. ואפילו אינה גרופה (פי' שמשך הגחלים מהתנור) וקטומה (פי' שכסה הגחלים באפר) מותר לסמוך לה קדירה בסמוך חוצה לה; ואם הוסקה בקש או בגבבא מותר לשהות עליה אפילו אינה לא גרופה ולא קטומה... ותנור, אפילו אם הוסק בקש וגבבא, אסור אפילו לסמוך לו אפי' אם הוא גרוף וקטום. הגה: כ"ז שהיד סולדת בו (הגהות מרדכי). וכ"ש שאסור לשהות בתוכו או על גבו. וכופה, שהוא מקום שפיתת קדירה אחת, אם הוסק בקש או גבבא דינו ככירה; בגפת או בעצים דינו כתנור. והתנורים שלנו דינם ככירה. (ר"ן ר"פ כירה וכל בו וכן משמע מפירש"י). **ואם שכח ושהה, אם הוא תבשיל שבישל כל צרכו, מותר אפי' הוא מצטמק ויפה לו; ואם הוא תבשיל שהתחיל להתבשל ולא בישל כל צרכו אסור עד מוצאי שבת; ואם עבר ושהה אסור בשניהם.** הגה: עד בכדי שיעשו (הגה"א רמב"ם. ואם החזירה א"י בשבת דינו כשכח ושהה (הג"א) ואם החזירו ישראל, דינו כעבר ושהה (הגהות מרדכי) ואם מצטמק ורע לו, מותר שהרי לא נהנה מן האיסור (ב"י וע"ל ריש סי' רנ"ז).

וי"א שכל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי (פי' שם אדם שהיה אוכל מאכלו שלא נתבשל כל צרכו), או שנתבשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו, מותר להשהותו ע"ג כירה. הגה: או אפילו ע"ג תנור (המגיד פ"ג והגהות מרדכי ומיימוני פ"ג וריש פ' כירה וב"י) אפי' הוסק בגפת ועצים אפי' אינה גרופה וקטומה; **ולא הוזכרה גרופה וקטומה והוסק בקש וגבבא אלא כשהתחיל להתבשל ולא הגיע למאכל בן דרוסאי; וכן לענין אם נטל הקדירה מעליה ובא להחזירה עליה בשבת; ואם שכח ושהה תבשיל שהתחיל להתבשל ולא הגיע למאכל בן דרוסאי אסור.** ואצ"ל אם עבר ושהה. **הגה: ונהגו להקל כסברא האחרונה.** וכל זה בענין שהה, שהקדירה יושבת על כסא של ברזל או ע"ג אבנים ואינה נוגעת בגחלים...

9. ביאור הלכה סימן רנג

ונהגו להקל כסברא האחרונה - עיין בב"י שהאריך הרבה באלו השתי דעות והעתיק דברי הרא"ש שכתב דמפני שישאל אדוקים במצות עונג שבת ובודאי לא ישמעו לנו ע"כ הנח להם ע"ש משמע מזה דרק משום זה לא רצה למחות וכן הב"י גופא ממה שהעתיק דעה הראשונה בסתמא והדעה השניה בשם י"א משמע ג"כ דעתו נוטה להחמיר אך מ"מ אין בנו כח למחות במקילין שכבר נהגו העם כה"א וכמו שכתב הרמ"א וע"כ לפ"ז **לכתחלה בודאי טוב ליזהר שיהיה מבושל כ"צ קודם חשכה** ולסלקו מן האש אך אם אירע שנתאחר הדבר כגון שבאו אורחים קודם שקיעת החמה והוצרך לבשל איזה תבשיל עבורם יכול להעמיד על הפטופוט לבשל אף שלא יתבשל עד השקיעה רק כחצי בישול סגי ויניחנו עומד על הפטופוט עד שיגמר בשולו ומותר לסלק ממנו בלילה דהא אין עומד על הגחלים:

10. שו"ת ציץ אליעזר חלק ז סימן טו

אבל באמת נראה דדין גרופה וקטומה יש לה, בהיות ומשימים דבר מפסיק בין הקדירה לפתיליה או למנורה בצורה של טס או חתיכת אזבסט, ואז מובן דמותר זה אליבא דכו"ע. וחילי דידי. בראשונה עפ"י דברי המג"א בסי' רנ"ג ס"ק ל"א שפוסק שכל שמניח שום דבר המפסיק איזה עץ או דף בין הקדירה להאש להיכרא דין גרופה וקטומה יש לה. ע"ש גם במ"ב ס"ק פ"א.

11. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן צג

בענין תנורי הגעז שבמדינתנו בכסוי פח מתכות אם יש בזה דין כירה או תנור כ"ז אדר שני תשי"א. ...ולפ"ז אף בלא כסוי גם על הכפתורים שעל ידם מקטינים ומגדילים אלא שיכסה רק את האש לבד נמי אפשר יש להתיר דגם בכסוי על האש לבד הוא היכר גדול שאין דעתו לחתות ולהגדיל האש יותר וכמו שנוהגין הרבה. אך יותר טוב שהכסוי של פח המתכות יכסה גם את הכפתורים כדי שהיכר יהיה גם במקום החתוי כמו הקטום שיש אולי לחוש שלא ירגיש בהכסוי ויחתה. ואף שהוא דבר רחוק מ"מ כיון שהיכר היכר מצינו בהיכר שבמקום החתוי אולי הוא דוקא בהיתר כזה. אבל ודאי זה לבד שיכסה את הכפתורים ולא את האש לא יועיל שהעיקר הוא שצריך להראות שדעתו להפחית שזה נראה יותר בכסוי האש. אבל כיון ששם היו תרוייהו למעליותא שמפחית את החום והיה במקום החתוי אפשר הוא בדוקא ולכן יש להחמיר לכסות גם את הכפתורים, אבל כיון שיותר מסתבר שגם בלא כסוי הכפתורים הוא היכר חשוב יש להקל בשעת הדחק ואין למחות באלו הנהגים היתר בכסוי האש לבד.